

מרחק נגיעה

סיפור מאת

בן-ציון יהושע

א

שמרתי מרחק נגיעה לא חודש ולא חודשיים אלא שלוש שנים תמימות. הייתי השלומיאל שנפשו יצאה אל חבצלת היפה אך לא העזתי לממש את התשוקה שלי והסתפקתי בנשיקה מרפרפת באוויר לפני שסיימתי את טיול הערב בברכת 'לילה טוב!'.

חבצלת הנאווה, בצבעי מהגוני, נראתה בעיניי צנועה כיאה לבת להורים מצנעה. הוריה השגיחו עליה בשבע עיניים. אני הייתי ביישן וסמוק לחיים.

פגשתי לראשונה את חבצלת המתולתלת בעלת פני קטיפה בריקודי המעגל בתנועת 'בני עקיבא' במוצאי שבת והלכתי שבי אחריה באהבה חד סטירית. היא בחצאית כחולה וחולצה רוסית רקומה ואני בבגדי חאקי קצרים. באותם ימים בני עקיבא הייתה תנועת נוער שונה לחלוטין. בנים ובנות למדו יחד, רקדו יחד, יצאו להקים ישובים בשדמות ארץ ישראל הנבנית וגם הקימו בית נאמן. שבוע שלם ציפיתי לריקודי המעגל בתקווה שחבצלת תזמין אותי לרקוד. שבוע אחרי שבוע עמדתי מבויש והנס לא קרה. היא חלפה על פניי בצעדי מחול ותמיד שלפה את אחד הבנים שלצדי. לבי זעק עד לב השמים באין מושיע וכבר ריצדו בי מחשבות לא להגיע לכאן עוד לעולם.

השבוע קרה הנס. שלא כצפוי, ואולי מתוך בלבול וטעות, נערה נעימת מראה, נמוכת קומה ומתולתלת שיער קדה בפניי והושיטה את שתי זרועותיה ומשכה אותי בהינף אחד אל המעגל. הייתי חיוור כסיד וחשתי פיק ברכיים.

"אתה רוקד יפה... אתה קל רגליים... מה שמך?," שאלה בקול דק אך החלטי.

"מה שמי?!", נברתי בזיכרוני לרגע קט, "אה... שמי מצליח!",
גמגמתי. בחנתי את עיניה השחורות הגדולות שהזכירו לי עיניים של
קדוש בכנסייה אתיופית.

"שמי חבצלת", אמרה בביטחון בקולה המתנגן של ברכה צפירה,
הזמרת הנודעת.

"מצליח, כבר אמרתי לך שאתה רוקד יפה?", שבה ושאלה ואני
השבתי בנימה קטועה:

"כבר שנה שאני רוקד ריקודים סלוניים בסטודיו של הנְזִי רָה
בְּרֶטְשְׁנִיִּדֶר. אני כבר רוקד טנגו, אִינְגְּלִישׁ וְאַלֶס ואפילו צ'רְלֶסְטוֹן...
אני אוהב לרקוד", אמרתי.

"איזה יופי. גם אני אוהבת לרקוד... מצליח, ראה הוזהרת. בתנועת
'תורה ועבודה' יעיפו אותך לכל הרוחות אם יגלו שאתה רוקד ריקודים
סלוניים. תשמור בסוד כמוס... בעיניהם זה סמל השחיתות."

הייתי מאושר וציפיתי בקוצר רוח לשידור חוזר במוצאי השבת
הקרובה. בעיני רוחי ראיתי את עצמי מחולל בסערה עם חבצלת.
עמדתי במעגל וציפיתי, אך כלום לא קרה. חבצלת התעלמה ממני
כליל וראיתי אותה חוזרת ורוקדת עם נער בהיר שיער, חמוש בפצעי
בגרות. היא חלפה על פניי, התעלמה מקיומי ושבה והזמינה את בעל
הפצעונים. חשתי את עצמי נבגד. כגודל הציפיות גם האכזבות. היא
עוד עלולה לחשוף את סוד הריקודים הסלוניים ולאן אני בא?

בסוף הערב היא ניגשה ולחשה לאוזני: "סליחה מצליח שלא הצעתי
לך לרקוד אתי. אני רוקדת עם שלומי כבר שנה שנייה. בשבוע שעבר
הוא שכב עם גריפה ולכן רקדתי אתך... אני מעדיפה לרקוד אתך.
אתה רוקד הרבה יותר טוב ממנו... כפיצוי, אשמח אם תלווה אותי
הביתה..." חייכתי חיוך רחב של שביעות רצון שהעמיק את גומות החן
שלי.

כל הדרך לביתה ניתחנו את חדשות השבוע, ריכלנו על המדריכים
בתנועה ועל המורים ועל כל דבר שזז. צחקנו הרבה מבדיחות קרש
נדושות שמחזרנו וכשאמרתי 'דברי חכמה' היא טפחה על שכמי
ואמרה 'כל הכבוד מצליח!'.

מוצאי שבת אחד היא הציעה שאכנס לשמיעת 'הבדלה'. בחשש גדול
נכנסתי לביתם. באוויר עמד ריח נר ההבדלה והבשמים ומצאתי את
אדון יחיא צנעני שר ורוקד בקלילות בצעד תימני את הפיוט:

לְנֵר וְלִבְשָׁמִים נְפָשִׁי מִיַּחֲלָה

אִם תִּתְּנֵנוּ לִי כּוֹס יַיִן לְהַבְדֵּלָה

אם תתנו לי כוס יין להבדלה

בני הבית הצטרפו בזה אחר זה לאבי המשפחה, שרו ורקדו ודחפו אותי למעגל הרוקדים. תחילה ראיתי את עיניהם הגדולות של בני המשפחה שבזו לצעדי הצפרדע המקרטעות שלי, אך מהר מאוד למדתי צעד תימני מהו. אדון צנעני הניח את זרועו על כתפי ולחש לאוזני: "אצלנו התימנים לא מתקרבים לאישה עד ליל החופה... שמור מרחק מחבצלת שלי עד ליל החופה ותראה טוב עם האישה שבחרת. יש חמומי מוח שעל כגון זה ינעצו סכין בלבם של הבחור ושל הבחורה."

היה ברור לי שאדון צנעני אינו חומד לצון. גם כשעלו בראשי מחשבות נלוזות הייתי נרגע לאחר כל ביקור שלי בבית הוריה. אביה, יחיא צנעני, היה חוזר ומנפנף מולי אצבע מאיימת ואומר בעיניים אדומות מרוב לעיסת גת: "יא מצליח איבני, ראה הוזהרת. שמור מרחק מהבת שלי ותבוא על שכרך בליל החופה." אביה שהיה ספר של קרחות ופאות בצדעיים בשכונה חרדית, ידע להשתמש במספריים חדים ובמכונת תספורת חשמלית שלא הותירה שעה אחת לפליטה על הפדחת. למכונת התספורת הגדולה והשחורה שהשמיעה קולות צלילה של מטוס קרב קראתי 'קמיקזה', על שם מטוסי המתאבדים היפאנים על אניות הצי האמריקאי. עם המכשיר השחור והמאיים שלו היה אדון צנעני הופך בשניות רעמת שיער מפוארת לקרחת יער ומותיר בצדעיים זוג פאות מכוערות. בלילות חלמתי חלומות מסויטים. ראיתי את יחיא צנעני מתקרב אליי בנחישות עם הקמיקזה האימתנית שלו או עם זוג מספרים חדים. נועץ מספרים סגורים ומוציא אותם פתוחים. נשמתי לרווחה בבוקר כשגיליתי ש'חלומות שווא ידברו' והתלתלים שלי עדיין שוכנים כבוד על הקרקפת שלי.

ב

שלוש שנים תמימות צעדנו בצל בתי האבן של ירושלים מבלי שהעזתי לחבק ולנשק את שאהבה נפשי. על מעבר לזה אפילו לא חלמתי. בחודשים האחרונים כל שיחה שלנו התחילה במשפט האלמותי 'כשנתחתן אז...'

ערב יום הולדתה השמונה-עשרה הגשתי לחבצלת צמיד כסף עם עבודת פיליגרין שקניתי בעשרה תשלומים אצל צורף תימני בירושלים. היא הייתה מאושרת ואמרה לי "מצליח, המתנה היקרה שלך מוכיחה שאתה רציני. אנחנו נתחתן. למה שלא נתחיל ליהנות כבר מעכשיו", אמרה וחייבה אותי בכל כוחה ולראשונה הצמידה את שפתיה לשפתיי, "נעשה כל מה שיעלה על דעתנו וזה יהיה סוד כמוס שלנו."

לפתע מצאתי את עצמי עשיר ומאושר. היא כבר לא חוששת מאביה ומוכנה להסתכן.

שבוע שלם הלכתי כסהרורי. מעולם לא ידעתי אישה והנה היוזמה יוצאת מחבצלת השרון שושנת העמקים.

חבצלת לבשה את מיטב בגדיה – חצאית כחולה וחולצה רקומה, התקלחה והתבשמה, הצטבעה ונראתה מיליון דולר במזומן. גם אני התגלחתי עם פאות לחיים של קאובוי, התזתי אפטרשייב על לחיי וברילנטין דביק על שיערי. כשנפגשנו נעצנו עיניים זה בזו וזו בזה ולא אמרנו מילה. היום שנינו נכרות ברית דמים ובעוד זמן לא רב נקים בית אמן בישראל. התחבקנו והתנשקנו עד שניטל האוויר מריאותינו ושמונו פעמינו לעמק המצלבה.

מנזר המצלבה

[קפיצה לניוטקפיצה לחיפוש](#)

מבט מכיוון [גן סאקר](#) לעבר המנזר

מנזר המצלבה ועמק המצלבה בשלג, מבט ממזרח למערב. מעל העמק נראה חלקו הדרומי של [מוזיאון ישראל](#)

מראה מן האוויר

מבט מצפון

המנזר בלילה

מראה ממערב

ציור קיר של שותא רוסתוולי, המשורר הגאורגי שכתב את הפואמה "עוטה עור הנמר"

מנזר המצלבה (בגאורגית **საქრისტიანო-მონასტერი** - ג'ב'ריס מונאסט'רי (jvris monast'eri) הוא **מנזר** מבוצר השוכן בעמק המצלבה בירושלים, בין השכונות **גבעת רם**, רסקו ו**רחביה**, בגובה 750 מטר מעל פני הים. מבנה המנזר הנראה כיום, נבנה במאה ה-11 על בסיס מבנה מהתקופה הביזנטית שנבנה במאה השישית. המנזר והכנסייה הם מהמבנים הבודדים ששרדו בירושלים בשלמותם מימי הביניים.

שם של המנזר והכנסייה קשור למסורת הנוצרית שלפיה במקום גדל העץ שממנו הכינו **הרומאים** את הצלב עליו **נצלב ישו**. בערבית נקרא המנזר "אל-מצלבה" או "דיר א-צליב" - מנזר הצלב. המנזר נמצא כיום בבעלות **הכנסייה היוונית אורתודוקסית**, ומתגוררים בו ארבעה נזירים בלבד - שני גברים ושתי נשים.^[1]

תוכן עניינים

- 1_תולדות המנזר
 - 1.1_ייסוד
 - 1.2_ימי הביניים
 - 1.3_התקופה הממלוכית
 - 1.4_התקופה העות'מאנית
 - 1.5_תחת שלטון ישראל
- 2_תיאור המנזר
 - 2.1_הכנסייה
 - 2.2_המנזר
- 3_לקריאה נוספת
- 4_קישורים חיצוניים
- 5_הערות שוליים

תולדות המנזר [עריכת קוד מקור | עריכה]

ייסוד [עריכת קוד מקור | עריכה]

נסיבות ייסודו של המנזר לוטות בערפל הזמן. על פי הידוע נבנתה כנסיית המצלבה במהלך [המאה השישית](#) בעת שלטונה של האימפריה הביזנטית בארץ ישראל. בספרו "ירושלים, העיר החדשה" מספר [זאב וילנאי](#)^[2] כי על פי המסורת הנוצרית נבנתה הכנסייה על ידי המלך הגאורגי הנוצרי הראשון - [מיריאן השלישי](#). מלך איבריה, שעלה לרגל לירושלים וקיבל במתנה מקונסטנטין הראשון, קיסר האימפריה הביזנטית את עמק המצלבה. מקורות נוצריים אחרים מיחסים את בניית הכנסייה בעמק המצלבה לפלוניה יוליה הלנה, אימו של קונסטנטין הראשון, שביקרה בירושלים בחיפוש אחר [הצלב האמיתי](#) ובנתה כנסיות באתרים נוצרים קדושים. מסורות אחרות קושרות את הבניה לקיסר הרקליוס שהקים במקום זה את מחנהו עם החזרת הצלב מפרס.

עמדת המחקר ההיסטורי המודרני באה לידי ביטוי במאמרו של פרופסור [אמנון לינדר](#) על הקהילות הנוצריות בירושלים^[3] לפיו נבנה המנזר על ידי [גאורגי פרוכורי](#) בשנת 1038, אירוע יוצא דופן בתקופת השלטון המוסלמי, שנתאפשר עם התחזקות מעמדה של האימפריה הביזנטית. על פי המחקר על מנת לתמוך במנזר התיישבו איכרים גאורגיים בכפר [מלחה](#), יוזמה של המלך הגאורגי בגרט הרביעי ואימו מריה, שהקדישו מזמנם וממרחם למנזר המצלבה והושיטו לו עזרה כלכלית ודיפלומטית. פרופסור לינדר מצייין כי במנזר הייתה פעילות גיאורגית דתית נמרצת ונזירים עסקו בקדחתנות בתירגום והעתקת [כתבי יד](#). מאה ושישים כתבי יד מהמנזר שמורים בידי [הפטריארכיה היוונית-אורתודוקסית](#) ומספר גדול נוסף פזור ברחבי תבל, עדות לפעילות הנמרצת והענפה של הנזירים הגאורגיים. כנסיית המנזר לא הכילה רק ספרים שהועתקו בתוך כותלי המנזר, וכתבים נוספים הובאו אליו על ידי עולי רגל, בעיקר מאנטיוכיה ומהר [אתוס](#). כתבי יד אלו שכללו [תרגומים](#) משפות זרות לגאורגית הפכו את ירושלים ואת מנזר המצלבה למרכז תרבותי חשוב.

ימי הביניים [עריכת קוד מקור | עריכה]

במאה השישית הורחבה הכנסייה והוקם מנזר הצמוד אליה על ידי [יוסטיניאנוס](#). באותה תקופה הופיע מנזר המצלבה ברשימה השמורה בארכיון הכנסייה היוונית אורתודוקסית של ירושלים "הצלב - במקום בו נגדע העץ היקר"^[4]. קטע פסיפס מהמאה השישית נחשף באזור האפסיס, לא ברור האם היה קשר בין כנסייה זו למסרת שהתהוותה בימי הביניים באשר לעץ היקר ממנו נעשה הצלב.

על פי המסורת, [בליזריוס](#), מגדולי המצביאים הביזנטיים אשר הוביל את המערכה לכיבושה מחדש של [הקיסרות הרומית המערבית](#), הצליח לתפוס את [אוצרות בית המקדש](#) שהיו שמורים ברומא. [חפצי הקודש](#) הוחזרו לירושלים והושמו בכנסיית הניאה. הכנסייה נבנתה על ידי הקיסר הביזנטי יוסטיניאנוס באזור הדרומי ביותר של ירושלים של ימיו, בשיאו של [הר ציון](#). [פרוקופיוס](#), ההיסטוריון הביזנטי מספר שיוסטיניאנוס בנה מבנה אדיר ומפואר על-מנת לאחסן בו את אוצרות בית המקדש שנחרב כ-470 שנה לפני כן. אך בהתגבר לחץ הצבאות המוסלמים הועברו האוצרות למנזר המצלבה ונקברו במקום מסתור, שמיקומו אבד ושם הם קבורים עד היום. נסיגת הצבא הביזנטי והתגברות ההתקפות המוסלמיות הביאו לפריצת חיילים אל תוך המנזר בשנת 796 ולרצח כל הנזירים כולל אלו שידעו על מקום המטמון של אוצרות המקדש. סימנים מאירוע טראומטי זה ניכרו למשך שנים רבות לאחר מכן ומבקרים במנזר יכלו לראות כתמים כהים על רצפת הכנסייה אליה ברחו יושבי המנזר ושם נשפך דמם.

בעת שלטון [הצלבנים](#) בארץ ישראל פרח המנזר ונזירים גאורגים רבים התגוררו בו, ובהם גם [שותא רוסתוולי](#), המשורר הלאומי של [גאורגיה](#). רוסתוולי היה נסיך גאורגי אשר שימש כשר האוצר של המלכה [תמר](#). על פי המסורת הגאורגית, נאלץ רוסתוולי לעזוב את [גאורגיה](#) בשנת 1185 לאחר שהואשם בפרשית אהבים עם המלכה [תמר](#), אהבה שהייתה בלתי אפשרית^[5]. הוא התיישב במנזר המצלבה בירושלים למשך תקופה ארוכה, כתב את הפואמה ויצירת המופת "[עוטה עור הנמר](#)" וצייר ציורי קיר. בשני ציורי קיר המופיעים על אחד מעמודי המנזר מופיעה דמות המשורר בין שני קדושים. בפואמה מציג המשורר את עצמו